

U glavnini primjera *ekstra* stoji uz ekonomske pojmove: profit, dobit, zarada, porez, rad, kvaliteta, klasa, rizik, zarada, izdatak, vrijednost. Šport je još jedno područje u kojemu se *ekstra* upotrebljava češće pa su *ekstra* igrači, uspjeh, zgoditak, igra, pojačanje, teren.

Semantičko se polje *ekstra* širi i guta mnoge hrvatske riječi, a kao i mnoge druge tuđice, u našem je jeziku nepotrebna – posuđivanje je opravdano kada jezik nema riječ

za određeni pojam, ali *ekstra* se može izreći postojećim hrvatskim riječima. Uz to, *ekstra* se morfološki i sintaktički ne uklapa dobro u hrvatski jezik, višeznačna je i stoga stvar priopćajne nejasnoće. *Ekstra* se hrvatski može reći *posebno, iznadprosječno, osobito, bolje, dodatno, iznimno, prekomjerno, neobično, izvanredno* – ovisno o tom što želimo izreći.

Vesna Vujić

NAZIVI DJELOTVORNO I UČINKOVITO OZNAČAVAJU DVA SASVIM RAZLIČITA POJMA

vaki hrvatski jezikoslovac koji se zanima za tehnološko nazivlje i svaki hrvatski tehnološki stručnjak koji se oslobodio komunističkih jezičnih devijacija (pa razumije što sve obuhvaća pojam koji nazivamo tehnologijom) zna da su nam u tehnologiji prijeko potrebna dva naziva za dva potpuno različita pojma. Ti se pojmovi u engleskom jeziku nazivaju *effective* i *efficient*.¹

Oba su pojma nastala u odnosima između dvaju tehnoloških sustava koji, po definiciji, uključuju ljude.

Prvi od tih dvaju pojmova odnos je između tehnološkog sustava A i tehnološkog sustava B, u kojemu sustav A uspješno ostvaruje (u većoj ili manjoj mjeri) očekivanja sustava B. Drugi od tih dvaju pojmova odnos je između tehnološkog sustava A i tehnološkog sustava B u kojemu sustav A uspješno (u većoj ili manjoj mjeri) i istodobno ostvaruje ne samo očekivanja sustava B, nego i vlastita očekivanja.

Primjer za prvi pojam uspješno je ostvarivanje fizičkog ili konceptualnog djela koje izvodi sustav A, a očekuje sustav B. Kako pri tome prolazi sustav A tim se pojmom ništa ne utvrđuje. Primjer za drugi pojam omjer je uspješno (u većoj ili manjoj mjeri) ostvarenog očekivanja sustava A koji izvodi djelo i uspješno (u većoj ili manjoj mjeri) ostvarenog očekivanja sustava B za koji se djelo izvodi. Važno je pri tome da su očekivanja sustava B zadovoljena.

Kako je pojam tehnologije postao širi od pojma gospodarstva, može se (radi lakšeg razumijevanja) pratiti i gospodarski odnos dvaju poslovnih partnera: jedan poslovni partner može svojim djelima uspješno ostvariti sva očekivanja drugog poslovnog partnera, a da sam pri tome bankrotira. Za tog bankrotiranog poslovnog partnera kažemo da je bio vrlo djelotvoran, ali sasvim neučinkovit. To vrijedi i za svaki drugi odnos između dvaju tehnoloških sustava.

Riječ je, dakle, o dva sasvim različita pojma. U spomenutom primjeru prvi je pojam sposobnost uspješne izvedbe djela jednog poslovnog partnera, dok je drugi omjer posljedica izvedbe djela za poslovnog partnera

¹ Radić, Z., 2000., Sudbonosna nacionalna tehnologija, Izvori, Zagreb

koji djelo izvodi i poslovnog partnera za kojeg se djelo izvodi.

Dobri hrvatski nazivi za ove pojmove (bez kojih se u tehnologiji ne može) već su spomenuti u primjeru dvaju poslovnih partnera. Prvi se pojam usredotočuje na uspješno ostvarivanje fizičkog ili konceptualnog djela za poslovnog partnera koji je djelo naručio, neovisno o ukupnim posljedicama izvedbe za izvođača djela. Dobar je hrvatski naziv za taj pojam *djelotvorno* (engl. *effective*). Drugi se pojam usredotočuje na omjer uspješno ostvarenih očekivanja od izvedbe fizičkog ili konceptualnog djela za poslov-

nog partnera koji djelo izvodi i poslovnog partnera koji je djelo naručio, uz uvjet da je izvođač zadovoljavajuće djelotvoran. U hrvatskom jeziku nema boljeg naziva za taj pojam od naziva *učinkovito* (engl. *efficient*).

O nekoj sinonimskoj nepotrebnosti jednoga od tih dvaju naziva nije potrebno raspravljati, jer to nisu, niti mogu postati sinonimi. Ipak valja napomenuti da se u tehnologiji do ispravnih naziva ne može doći citiranjem literature i drugih dokumenata iz komunističkoga razdoblja.²

Zvonimir Radić

NAPOMENA UZ DJELOTOVORNO I UČINKOVITO

članku Zvonimira Radića Nazivi djelotvorno i učinkovito označavaju dva sasvim različita pojma autor se poziva na naš članak Djelotvornost i učinkovitost objavljen u Jeziku 59./3.

U potpunosti se slažemo da nazivi *učinkovito* i *djelotvorno* u hrvatskome tehnološkom nazivlju označuju dva različita pojma. To je posve jasno i u svojem članku ne tvrdimo suprotno nego upozoravamo na sve probleme koji proizlaze iz činjenice da se riječi koje su istoznačne u općemu jeziku (a riječi *učinkovitost* i *djelotvornost* upravo su takve riječi) značenjski razjednačuju u nazivlju.

Osnovne su postavke našega rada:

1. u znanstvenome nazivlju *djelotvornost* i *učinkovitost* označuju dva različita pojma
2. u općemu su hrvatskome standardnom jeziku *djelotvornost* i *učinkovitost* istoznačnice

3. u nazivlju razjednačivanje istoznačnica nije najbolje terminološko rješenje jer korisniku ne pomaže pri pamćenju značenja pojedinoga naziva.

U svojem radu ne dovodimo u pitanje potrebu da se pojmovi koje označuju engleski nazivi *effectiveness* i *efficiency* različito nazovu i u hrvatskome, ali upozoravamo na manjkavost terminološkoga postupka koji dva različita pojma u jeziku struke označuje nazivima koji su istoznačni u općemu standardnom hrvatskom jeziku. Na tragu toga u svojem radu predlažemo nazive *učinkovitost* za *effectiveness* i *optimalnost* za *efficiency*.

Posve je nejasna autorova napomena o citiranju literature i drugih dokumenata iz komunističkoga razdoblja jer su svi analizirani izvori (Anićev, Šonjin i Bujasov rječnik te ISO-ove norme) objavljeni nakon 1991. godine.

Lana Hudeček i Milica Mihaljević

² Hudeček, L.; Mihaljević, M., 2012., Djelotvornost i učinkovitost, Jezik, god. 59., br. 3., str. 112. – 114.